

REHBERLİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİ VE PDR YÖNETMELİĞİ

Asiye Dilber

600315711051- Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Dersi

Dersin Sorumlusu: Prof. Dr. Serap NAZLI

Sunum İçeriği

Rehberlik Araştırma Merkezleri

RAM'ların Tarihsel Süreci

1968 Rehberlik ve
Araştırma Merkezleri
Yönetmeliği
2001 MEB PDR
Hizmetleri Yönetmeliği
2017 MEB Rehberlik
Hizmetleri Yönetmeliği

2020 RAM Yönergesi ve Günümüzde RAM'lar

RAM Kılavuzu

RAMKEG Projesi

Araştırma Bulguları

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri

- İl veya ilçelerdeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile özel eğitim hizmetlerinin planlanması, sunulması, koordineli bir şekilde yürütülmesi, sunulan hizmetlerin izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla faaliyet yürüten kurumlardır.
- Her il merkezi ile nüfus ve hizmet gereklerine göre ilçelerde bakanlık tarafından açılır.
- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü ve özel eğitim hizmetleri bölümü olmak üzere iki bölümden oluşur. (MEB, 2020b)

RAM'ların Tarihsel Süreci

1955 yılında Ankara'da Demirlibahçe İlkokulu'nda "Psikolojik Servis Merkezi" adı ile ilk "Rehberlik ve Araştırma Merkezi» açılmıştır.

Türkiye genelinde toplam 242 RAM bulunmaktadır.

1968

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği

- Okul öncesinden üniversiteye kadar her kademedeki **okullarda başarısızlığa uğrayan öğrencilerin** durumlarını inceler, başarısızlık sebeplerini tespit eder. Tespit edilen sebeplere göre **düzeltilici tedbirler** almaya çalışır. Bunları yapabilmek için gerek araştırma, bilgi toplama safhasında ve gerekse düzeltilici tedbirler alma ve takip safhasında aile okul ve diğer kurumlar ile işbirliği yapar.
- İlkokulda başarısızlığa uğrayan zekaca geri çocuklara normal okul bünyesinde **özel sınıflar açar**. Bu sınıflarda görev alacak öğretmenleri seçer, yetiştirici kurslara tabi tutar, iş içinde yetiştirir ve öğretim süresinde onlara her türlü rehberlikte bulunur. **Bu sınıfların eğitim- öğretim programlarını hazırlar ve geliştirir**. Bu sınıflardan mezun olan çocukların hayata, mesleğe intibaklarını sağlayıcı tedbirler alır ve takip eder.
- Üstün yetenekli öğrencileri seçer, bu öğrenciler için özel sınıflar ve okullar açar. **Bu okullarda, sınıflarda çalışacak öğretmenleri seçerek kurslarda yetiştirir**. Sınıfların programlarını hazırlar, öğrencilerin başarılarını takip eder, uyumları için gerekli önlemleri alır.
- Okullarda tarama yaparak görme, işitme, konuşma gibi alanlarda özel gereksinimli olan öğrencileri tanılar, bunlar için gerekli iyileştirici ve eğitsel tedbirler alarak merkezde terapiye tabi tutar.

1968

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği

- Duygusal bozukluğu olan öğrenciler ve engelliler için ileride açılacak özel sınıfların eğitim ve öğretim programlarını hazırlar. Şimdiden öğretmen ve öğrenci seçim sistem ve kriterlerini geliştirir.
- Psikolojik ve sosyal olarak uyum güçlüğü yaşayan çocukları inceler, sebeplerini bulur okul ve aile ile işbirliği yapar. Gerekli gören vakalar merkezde terapiye alınır.
- Okullarda eğitim öğretim alanında **daha etkili metotlar geliştirmek için çalışmalar** yapar. Deneme projeleri hazırlar, **öğrenci tanıma teknikleri geliştirir.**
- Okul ve meslek seçimi için çalışmalar yapar. İlgi yetenek testleri ile öğrenci ve aileye daha isabetli kararlar vermede yardımcı olur.
- Belirtilen görevleri çalışmalarını yapmak için kullanılacak test ve diğer araçları geliştirir.
- Mahalli eğitim problemlerini ele alıp inceler, araştırmalar yapar, sonuçları makamlara sunar.

1968 Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği

MERKEZİN BÖLÜMLERİ

- İdari Bölüm
- Ferdi Rehberlik Bölümü
- Özel Eğitim Bölümü
- Okul Grup Rehberliği Bölümü
- Araştırma ve Yayın Bölümü

MERKEZ PERSONELLERİ

- Psikologlar
- Sosyal Hizmet Uzmanları
- Ölçme Uzmanları(psikometristler)
- Lisan Arızaları Uzmanı
- Mesleğe Yönelme-Rehberlik Uzmanları
- Özel Eğitim Uzmanları
- Araştırma Uzmanları
- Rehber Öğretmenler
- Gezici Özel Eğitim Öğretmenleri
- Merkez Doktoru

1968

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği

«Merkez müdürünün, merkez dışından özel eğitim veya rehberlik alanlarından birinde yüksek lisans veya doktora derecesi olan özel eğitim veya eğitim bölümü mezunu veya merkezde uzun yıllar çalışmış elemanlardan olması gerekir.»

- Bu yönetmelik incelendiğinde RAM'ların araştırma, bireyi tanıma teknikleri geliştirme gibi alanlarda çalışmalarına daha çok ağırlık verildiği söylenebilir.

REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

2001

**MEB PDR
Hizmetleri
Yönetmeliği**

İşleyiş

«Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine ilişkin gerekli her türlü çalışmalarla birlikte ildeki özel eğitim gerektiren bireylerin tanılanmaları ve bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri il ve ilçelerde rehberlik ve araştırma merkezi/merkezlerince yürütülür.»

2001 MEB PDR Hizmetleri Yönetmeliği

KURULUŐ

- Merkez Müdürlüğü
- Merkez Müdür Yardımcılığı
- Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizm. Bölümü Başkanlığı
- Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü Başkanlığı

UZMANLAR

- Psikolojik Danışman
- Psikolog
- Psikometrist
- Eğitim Programcısı
- Sosyal Çalışmacı
- Özel Eğitim Öğretmeni
- Çocuk Gelişimcisi ve Eğitimcisi

2017

MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği

İl veya ilçelerdeki rehberlik hizmetleri ile özel eğitim hizmetlerinin planlanması, koordineli bir şekilde yürütülmesi, sunulan hizmetlerin izlenmesi ve değerlendirilmesinin sağlanması amacıyla faaliyet yürüten rehberlik ve araştırma merkezleri;

- *Rehberlik Hizmetleri Bölümü*
- *Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü*

2020

REHBERLİK ARAŞTIRMA MERKEZİ YÖNERGESİ

2023 Eğitim Vizyon Belgesi

«Rehberlik ve araştırma merkezlerinin (RAM) yapısı ve sunduğu hizmetler, merkezin işlevleri temelinde yeniden yapılandırılacaktır.»

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü

Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü

2020

REHBERLİK ARAŞTIRMA
MERKEZİ YÖNERGESİ

REHBERLİK VE
PSİKOLOJİK DANIŞMA
HİZMETLERİ BÖLÜMÜ

HİZMET ALANLARI

OKUL REHBERLİK VE
PSİKOLOJİK
DANIŞMA

PSİKOSOSYAL DESTEK

BİREYSEL VE GRUPLA
PSİKOLOJİK
DANIŞMA

ARAŞTIRMA
GELİŞTİRME

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ BÖLÜMÜ

2020

REHBERLİK ARAŞTIRMA MERKEZİ YÖNERGESİ

- A) Eğitim öğretim yılı başında e-Rehberlik sistemi üzerinden bölümün yıllık çalışma planını hazırlar.
- B) Yıllık çalışma planını merkez komisyon toplantısında paylaşarak müdüre onaylatır.
- C) Yıllık çalışma planını eğitim öğretim yılı boyunca uygular, gerektiğinde günceller.
- Ç) Yürütülen çalışmaları e-Rehberlik sistemine işler.
- D) Yürütülen çalışmaları eğitim öğretim yılı sonunda değerlendirir.

2020

**REHBERLİK ARAŞTIRMA
MERKEZİ YÖNERGESİ**

**REHBERLİK VE
PSİKOLOJİK DANIŞMA
HİZMETLERİ BÖLÜMÜ**

1) OKUL REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA

- Okul PDR programının hazırlanmasında eğitim kurumlarına müşavirlik yapar.
- Hazırlanan PDR programlarını inceler, değerlendirir ve geri bildirim verir.
- Normu olmayan okullarda genel ve yerel hedeflere yönelik çalışmalar gerçekleştirir.
- Okul ziyaretleri yaparak okul psikolojik danışmanlarına, öğretmenlere ve okul idarecilerine müşavirlik yapar.
- Öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişimlerini desteklemeye yönelik öğrencilere, ailelere, öğretmenlere eğitim etkinlikleri düzenler.
- PDR hizmetleri ihtiyaç analizi sonuçları ve e-rehberlikte yer alan verileri inceler, yerel hedeflerin belirlenmesine yönelik değerlendirme yapar.
- Öğretim yılının başında ve sonunda olmak üzere yılda en az iki defa sorumluluk bölgesindeki rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar ile toplantı yapar.

2) PSİKOSOSYAL DESTEK

2020

**REHBERLİK ARAŞTIRMA
MERKEZİ YÖNERGESİ**

**REHBERLİK VE
PSİKOLOJİK DANIŞMA
HİZMETLERİ BÖLÜMÜ**

- Her yıl kasım ayı içerisinde eğitim kurumlarından ulaştırılan risk altındaki öğrencilere ait verileri birleştirerek sorumluluk bölgesine ait risk haritasını oluşturur. Yıl içerisinde yapılan çalışmalarda bu verilerden yararlanır.
- Bağımlılıkla mücadele kapsamında çalışmalar yürütür.
- Hakkında danışmanlık tedbir kararı verilen çocuğa ve çocuğun bakımından sorumlu kişilere ilgili mevzuat doğrultusunda hizmet sunar.
- Psikososyal destek hizmetlerine yönelik grup rehberlik etkinlikleri ve psikoeğitim programları uygular.
- Rehber öğretmen/psikolojik danışmanı olmayan eğitim kurumlarında il/ilçe psikososyal destek ekibi tarafından yapılan çalışmalara ait verileri e-Rehberlik sistemine işler.

2020

**REHBERLİK ARAŞTIRMA
MERKEZİ YÖNERGESİ**

**REHBERLİK VE
PSİKOLOJİK DANIŞMA
HİZMETLERİ BÖLÜMÜ**

3) BİREYSEL VE GRUPLA PSİKOLOJİK DANIŞMA

- Ruh sağlığı danışmanlığı hizmeti sunar.
- Ailelere. ihtiyaç duydukları konularda bilgi vermek ve gerekli becerileri kazandırarak aile sistemini güçlendirmek amacıyla aile danışmanlığı hizmeti sunar.
- Bireylerin kariyer gelişim sürecini desteklemek amacıyla kariyer danışmanlığı hizmeti sunar. Tercih dönemlerinde tercih danışmanlığı hizmeti verir.
- Özel eğitim ihtiyacı olan bireyin yaşam kalitesini ve bağımsız yaşam becerilerini arttırmak için bireye ve ailesine rehabilitasyon danışmanlığı hizmeti sunar.
- Gerçekleştirilen görüşmeye ilişkin bilgileri e-Rehberlik sistemine işler.

2020

**REHBERLİK ARAŞTIRMA
MERKEZİ YÖNERGESİ**

**REHBERLİK VE
PSİKOLOJİK DANIŞMA
HİZMETLERİ BÖLÜMÜ**

3) BİREYSEL VE GRUPLA PSİKOLOJİK DANIŞMA

- Bireyi tanıma tekniklerini uygular, değerlendirmeleri raporlaştırarak bireylere geri bildirimde bulunur. Gerektiğinde bireyi tanıma tekniklerini geliştirme çalışmalarına katılır.
- Tarama ve tanılama amacıyla psikolojik ölçme araçlarını kullanır, sonuçlarını değerlendirir ve özel eğitim hizmetleri bölümüne bilgi verir. Gerekli durumlarda ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirir.

4) ARAŞTIRMA GELIŐTİRME

2020

REHBERLİK ARAŞTIRMA
MERKEZİ YÖNERGESİ

**REHBERLİK VE
PSİKOLOJİK DANIŞMA
HİZMETLERİ BÖLÜMÜ**

- Bölgenin ihtiyaçları doğrultusunda bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerini kullanarak her eğitim öğretim yılında en az bir araştırma yapar. Araştırma sonuçlarına göre çalışmalar planlanır ve yürütülür.
- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin sorumluluk bölgesindeki ihtiyaçlar doğrultusunda projeler hazırlar.
- Proje çalışmalarında gerektiğinde üniversiteler veya diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla, diğer okul psikolojik danışmanlarıyla iş birliği yapar.

4) ARAŞTIRMA GELİŞTİRME

2020

REHBERLİK ARAŞTIRMA
MERKEZİ YÖNERGESİ

**REHBERLİK VE
PSİKOLOJİK DANIŞMA
HİZMETLERİ BÖLÜMÜ**

- PDR hizmetlerine ilişkin broŐür, bülten, dergi, kitapçık gibi yayınlar, psikoeğitim programları, grup rehberlik etkinlikleri ile eğitim içerikleri hazırlayarak ilgili hizmet alanında görevli personelin kullanımına sunar.
- Eğitim kurumlarında görevli rehber öğretmen/psikolojik danışmanların bilgi ve becerilerini arttırmaya yönelik konferans, panel gibi bilimsel etkinlikler düzenler. Gerektiğinde üniversiteler veya diğer ilgili kurum ve kuruluşlardan uzman desteği alır.

2020

REHBERLİK ARAŞTIRMA
MERKEZİ YÖNERGESİ

**ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ
BÖLÜMÜ**

HİZMET ALANLARI

Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama

Özel Yetenekli Bireylerin Tanılanması

İzleme

Araştırma Geliştirme

2020

REHBERLİK ARAŞTIRMA
MERKEZİ YÖNERGESİ

RAM'larda gerektiğinde *çocuk gelişimi ve eğitimcisi, dil ve konuşma terapisti, ergoterapist, fizyoterapist, klinik psikolog ve sosyal hizmet uzmanı* ihtiyaca göre atanabilir veya diğer kurum ve kuruluşlar ile iş birliği yapılarak görevlendirilebilir.

Çocuk gelişimi ve eğitimcisi, klinik psikolog ve sosyal hizmet uzmanı bölümlerle iş birliği yapmak suretiyle alanıyla ilgili çalışmalarını yürütür.

RAM KILAVUZU

- Farklı il/ilçelerde hizmet veren RAM'lar arasında uygulamada oluşabilecek farklılıkları engellemek,
- Yürütülen çalışmalarını sistematik hale getirmek,
- Verilen hizmetin kalitesini artırmak ve ölçülebilir olmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

RAM KILAVUZU

Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü

1. RANDEVU (RAMDEVU SİSTEMİ) SÜRECİ
2. BAŞVURU SURECİ
3. EĞİTSEL DEĞERLENDİRME SÜRECİ
4. KURUL İŞVE İŞLEMLERİ SURECİ
5. MEBBİS İŞLEMLERİ
6. RAPORLAMA, RAPOR TESLİM VE İTİRAZ SÜRECİ
7. AİLE BİLGİLENDİRME/ EĞİTİMİ VE REHBERLİĞİ
8. DAMAR İZİ/BİOMETRİ VERİ SİSTEMİ
9. YERLEŞTİRME VE İZLEME İŞLEMLERİ
10. SINAV TEDBİR İŞLEMLERİ
11. OKULLARDA YÜRÜTÜLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİNİ İZLEME

Rehberlik Hizmetleri Bölümü

1. Bölüm Toplantıları
2. Bölüm Çalışmaları
  - Kişisel Rehberlik Hizm.
  - Eğitsel Rehberlik Hizm.
  - Mesleki Rehberlik Hizm.
  - Rehberlik Hzm. Planı ve Çalışma Raporu
  - Okul Ziyaretleri
  - Rehberlik Öğretmeni Toplantıları
  - Tercih Danışmanlığı
  - Danışmanlık Tedbiri Kararları
  - Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri
3. Ölçme Araçları
4. Bölümde Tutulması Gereken Dosyalar

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin Kapsayıcı Eğitim Hizmetleri Sunma Açısından Kapasitelerinin Güçlendirilmesi Projesi

Projenin Amacı: RAM'larda yabancı uyruklu öğrenciler de dâhil olmak üzere tüm dezavantajlı öğrencilere sunulan eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi, RAM personelinin kapasitesinin artırılmasını sağlamak.

732 Ram çalışanı psikolojik danışmana;

- Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı Yönetimi
- Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Destek Hizmetleri Temel Düzey Müdahale Eğitimi
- Psikolojik Sağlık Eğitimi

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin Kapsayıcı Eğitim Hizmetleri Sunma Açısından Kapasitelerinin Güçlendirilmesi Projesi

- Geçici Koruma Statüsündeki 170 Gönüllü Eğiticiye Ankara, İstanbul ve Şanlıurfa'da uyum eğitimi verilmiş, bu eğitimcilerden 151'i rehberlik ve araştırma merkezlerinde destek personel olarak görevlendirilmiştir.
- Rehberlik ve araştırma merkezlerinin tanıtımına ilişkin Geçici Koruma Statüsündeki bireylerin yoğun olarak yaşadığı 26 ilde ailelere farkındalık eğitimleri
- Rehberlik ve araştırma merkezlerinin görünürlük ve bilinirliğini arttırmak amacıyla Kamu Spotu

Proje Kapsamında Gerçekleştirilen Çalıştaylar

- Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Sunulan Hizmetler, Geliştirilen Program ve Araçlara İlişkin Farkındalık Artırma, Kapsayıcılığı Artırmaya Yönelik Kurumlararası İşbirliği ve Etkin İletişim Yöntemleri Eğitimi
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmeti Sunan Kurumların Standartlarının Belirlenmesi Çalıştayı
- Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin Etkililiğinin Artırılması Çalıştayı
- Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Tanılanan Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi İçin Etkinlik Yazma Çalıştayı

Araştırma: Nazlı, S., Kiye, S., Yoncalık, O., Aşçıoğlu Önal, A., Can, N. ve Çelik Ateş, E. G. (2021). Rehberlik araştırma merkezleri rehberlik hizmetleri bölümünün işlevselliğinin incelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 54(1), 225-269.

Örneklem: RAM'larda görev yapan 231 psikolojik danışman

Amaç: RAM Rehberlik Hizmetleri Bölümü'nün yapısının işlevselliğini RAM'larda görev yapmakta olan rehber öğretmenlerin algılarına göre araştırmak.

BULGULAR

*Sizce İl/İlçe MEM yetkilileri
RAM'ları nasıl algılıyor?*

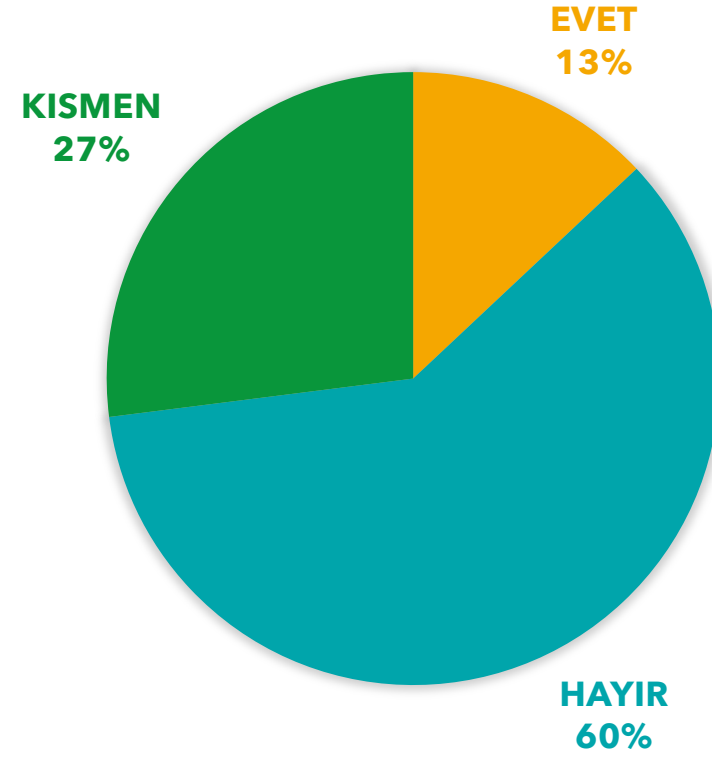
Rehber öğretmenlere göre MEM yetkilerinin RAM algıları

	f	%
Özel gereksinimli öğrencilerle ilgilenen bir kurum	231	100
Rehabilitasyon merkezlerine rapor düzenleyen bir kurum	213	92
Öğrencilere gelişim ve zeka testi uygulayan bir kurum	180	78
Problem davranış gösteren öğrencilerle ilgilenen bir kurum	129	56
Okullardaki rehberlik hizmetlerini destekleyen bir kurum	115	50
Öğrencilere çeşitli konularda bilgilendirmeye yönelik eğitimler veren bir kurum	86	37
Bölgenin ihtiyaç duyduğu konularda araştırma ve proje yapan bir kurum	35	15
Aile-çocuk konularında dokümanlar hazırlayıp yayımlayan bir kurum	32	14
Okullara PDR etkinlikleri, ölçme araçları geliştiren bir kurum	16	7

BULGULAR

*RAM Rehberlik Hizmetleri
Bölümü mevcut haliyle
işlevsel mi?*

YANITLAR

BULGULAR

En çok yapılan görevler

- Okullar ile eşgüdüm ve işbirliği kurma
- Yerel hedeflerin belirlenmesinde sorumluluk alma
- Sorumlu oldukları bölgelerdeki rehber öğretmenler ile toplantı yapma
- Okullara ziyarete gitme
- Öğrencilere bireysel psikolojik destek hizmeti verme
- Danışmanlık tedbiri hizmeti sunma
- Tercih danışmanlığı hizmeti sunma

Düşük düzeyde yapılan görevler

- Mesleki gelişimi için faaliyet düzenleme
- Eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal rehberlik hizmetleri planlama ve yürütme
- Bölgenin gereksinim duyduğu konuları belirleme ve çalışma yapma
- Rehberlik hizmetleri ile ilgili yayın hazırlama
- Araştırma yapma

BULGULAR

*Görev yaptığınız RAM
Rehberlik Hizmetleri
Bölümü'nün temel sorunları
nelerdir?*

RAM Rehberlik Hizmetleri Bölümü'nün temel sorunları

<i>Temel Sorunlar</i>	f	%
Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün daha fazla önemsenmesi	188	81
Nicelik olarak personel sayısının yetersizliği	149	65
Nitelikli personel sayısının yetersizliği	147	64
Fiziki mekân sorunu	138	60
Görev tanımının çok kapsamlı olması	128	55
Görev tanımının dışında çalışma sorunu	122	53
Görev tanımının İl/İlçe ihtiyaçlarını karşılayamaması	39	17
Personel hareketliliğinin fazla olması (Atama, görevlendirme)	7	3
Finansal ve ulaşım sorunları (Araç eksikliği)	3	1
RAM'lar ile yerel halk arasındaki iletişim eksikliği	2	1

KAYNAKÇA

- Milli Eğitim Bakanlığı (2008). Rehberlik ve Araştırma Merkezi Açma Yönergesi. *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 71(2610), 394-400. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_10/08101631_rehberlikvearatrmamerkeziamaynergesi.pdf adresinden erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Rehberlik ve Araştırma Merkezi Kılavuzu*. Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Rehberlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_01/17234231_ram_kilavuzu_2018.pdf adresinden erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2020a). RAMKEG proje tanımlama belgesi. Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <https://orgm.meb.gov.tr/www/rehberlik-ve-arastirma-merkezlerinin-kapsayici-egitim-hizmetleri-sunma-acisindan-kapasitelerinin-guclendirilmesi-ramkeg/icerik/1259> adresinden erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2020b). *Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönergesi*. Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Rehberlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/31230315_RAM_YONERGESY.pdf adresinden erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği (2017). *Resmi Gazete*, 30236, 10.11.2017. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/11/20171110-2.htm> adresinden erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği (1968). *Resmi Gazete*, 12864. 31.01.1968. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12814.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği (2001). *Resmi Gazete*, 24376, 16.04.2001. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/04/20010417.htm> adresinden erişilmiştir.
- Nazlı, S., Kiye, S., Yoncalık, O., Aşçıoğlu Önal, A., Can, N. ve Çelik Ateş, E. G. (2021). Rehberlik Araştırma Merkezleri Rehberlik Hizmetleri Bölümünün İşlevselliğinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 54(1), 225-269. DOI: 10.30964/auebfd.645542
- Türkiye’de PDR’nin Tarihçesi (b.t.). *Türk PDR Derneği İzmir Şubesi*. <http://izmirpdrderneği.org/wp-content/uploads/2018/08/PDR-Tarihçe.pdf> adresinden erişilmiştir.